

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
ҰЛТТЫҚ БАНКІ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҚАРЖЫ НАРЫҒЫН ЖӘНЕ ҚАРЖЫ
ҰЙЫМДАРЫН РЕТТЕУ МЕН
ҚАДАҒАЛАУ АГЕНТТІГІ

ҚАЗАҚСТАННЫҢ ҚАРЖЫ ТҰРАҚТЫЛЫҒЫ ТУРАЛЫ ЕСЕП

2009 жылғы желтоқсан

Кіріспе

Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі Қазақстан Республикасы Қаржы нарығын және қаржы ұйымдарын реттеу мен қадағалау агенттігінің (Қаржылық қадағалау агенттігі) қатысуымен, 2006 жылдан бастап жыл сайынғы негізде Қазақстанның қаржы тұрақтылығы туралы есеп дайындауды жүзеге асырады.

2009 жылғы қарашада мақұлданған Қазақстан Республикасының қаржы секторын дағдарыстан кейінгі кезеңде дамыту тұжырымдамасына сәйкес қалыптастырылатын мемлекеттік саясат макропруденциалдық реттеу жүйесін іске асыруға және, сәйкесінше, қаржы тұрақтылығын қамтамасыз етуге және макропруденциалдық реттеуді жүзеге асыруға жауапты орталық орган ретінде Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің рөлін күшейтуге бағытталатын болады.

Қазақстан Республикасының Үкіметі, Ұлттық Банк және Қаржылық қадағалау агенттігі арасында 2007 жылғы 10 қарашада жасалған Қаржы тұрақтылығы мәселелері жөніндегі меморандумға сәйкес:

«қаржы тұрақтылығы экономикада кейіннен қаржы нарықтарын теріс түзетуге, жүйелік дағдарыстың туындауына және қаржы институттарының қаржы жүйесінің үздіксіз жұмыс істеуін қамтамасыз етуінің, сондай-ақ экономиканың нақты секторының іскерлік белсенділігін ұстап тұруының қабілетсіздігіне әкеп соғуы мүмкін тепе-теңсіздіктің болмауы ретінде айқындалады»

Жүйелік тәуекелдерге кешенді талдау жасау құралдарының бірі болып табылатын Қазақстанның қаржы тұрақтылығы туралы есеп шеңберінде қаржы тұрақтылығын айқындайтын мынадай аспектілерді бағалау жүзеге асырылады:

- (1) қаржы ресурстары ақшаны сақтайтын және инвестициялайтын адамдар арасында қаншалықты тиімді және уақтылы қайта бөлінуде;
- (2) тәуекелдерді барабар бағалау және тиімді басқару жүзеге асырылады ма;
- (3) қаржылық күйзелістер айтарлықтай сілкіністерсіз қаржы жүйесіне сіңіп кетуі мүмкін бе.

Қазақстанның қаржы тұрақтылығы туралы есеп қаржы нарығының қатысушыларына, сондай-ақ қаржы тұрақтылығының проблематикасына мүдделі аудиторияға арналған. Ұлттық Банк тәуекелдерді зерттеу және талдау, сондай-ақ қаржы тұрақтылығы саласындағы арнайы зерттеулердің нәтижелерін таратуды міндет етіп қояды.

Қазақстанның қаржы тұрақтылығы туралы есепті Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі Қазақстан Республикасы Қаржы нарығын және қаржы ұйымдарын реттеу мен қадағалау агенттігінің қатысуымен дайындады.

Мазмұны

I.	Жалпы қорытындылар	1
II.	Макроэкономикалық тәуекелдер және қаржы нарықтарының тәуекелдері	6
1.	Қаржы тұрақтылығын айқындайтын сыртқы жағдайлар	6
2.	Макроэкономикалық орта және Қазақстандағы экономикалық жағдайлар	16
2.1	Экономикалық өсу факторлары	16
2.2	Корпоративтік сектор	27
2.3	Үй шаруашылықтары секторы	31
2.4	Жылжымайтын мүлік нарығының жай-күйін айқындайтын факторлар	33
3.	Қаржы нарығының жай-күйі	37
3.1	Қаржы нарығының басты сегменттерінің негізгі өлшемдері	37
3.2	Қаржы нарықтарының өтімділігі	41
III.	Қаржы делдалдығы институттары	44
4.	Қаржы секторының экономикадағы рөлі	44
4.1	Қаржылық қатынастардың даму деңгейі	44
4.2	Қаржы секторының құрылымы	45
5.	Банк секторы	46
5.1	Кредиттік тәуекелдер	46
5.2	Нарықтық тәуекелдер	54
5.3	Банктердің өтімділік тәуекелдері және қорландыру көздері	55
5.4	ЕДБ қызметінің тиімділігі және капиталдың жеткіліктілігі	59
6.	Өзге қаржы институттары	65
6.1	Сақтандыру секторы	65
6.2	Жинақтаушы зейнетақы жүйесі	69
6.3	Банктік емес ұйымдардың қаржылық жай-күйі	71
7.	Төлем жүйелері	73
7.1	Қазақстан төлем жүйелерінің дамуы	73
7.2	Өтімділік тәуекелі және жүйелік тәуекел	75
7.3	Операциялық және техникалық тәуекелдер	77
8.	Қаржы жүйесін реттеу және тәуекелдерді басқару	78
8.1	Ұлттық Банктің қаржы жүйесінің тұрақтылығын қолдау шаралары	78
8.2	Қаржы нарығын және қаржы ұйымдарын реттеу мен қадағалау агенттігі қабылдаған реттеу шаралары	79
8.3	Банк секторын тікелей қолдау және сауықтыру жөніндегі шаралар	81
8.4	«Альянс Банк» АҚ және «БТА Банк» АҚ сыртқы міндеттемелерін қайта құрылымдау үдерісі	83
8.5	Қазақстан Республикасы Үкіметінің, Ұлттық Банкінің және Қаржы нарығын және қаржы ұйымдарын реттеу мен қадағалау агенттігінің 2009-2010 жылдарға арналған экономиканы және қаржы секторын тұрақтандыру жөніндегі бірлескен іс-қимылдары жоспары шеңберінде экономиканың нақты секторын қолдау жөніндегі шаралар	85
IV.	Қосымшалар	87
	1-қосымша. Қазақстанның қаржы тұрақтылығының индикаторлары	87
	2-қосымша. Қазақстанға арналған қаржы дағдарыстарын ертерек хабарлау жүйесі	89

Қазақстанның қаржы тұрақтылығы туралы есепті Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі Қазақстан Республикасы Қаржы нарығын және қаржы ұйымдарын реттеу мен қадағалау агенттігінің қатысуымен дайындады

Қысқартулар мен аббревиатуралар тізімі:

ТМД	Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығы елдері
РФ	Ресей Федерациясы
АҚШ	Америка Құрама Штаттары
ХВҚ	Халықаралық валюта қоры
ҚРҰБ	Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі
ОБ	Орталық банктер
МӨЭҰ	Мұнай өндірушілер мен экспорттерлер ұйымы
ҚМ	Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігі
ЭБЖМ	Қазақстан Республикасы Экономика және бюджеттік жоспарлау министрлігі
ҚҚА	Қазақстан Республикасы Қаржы нарығын және қаржы ұйымдарын реттеу мен қадағалау агенттігі
ҚРСА	Қазақстан Республикасы Статистика агенттігі
ҚРҰҚ	Қазақстан Республикасының Ұлттық қоры
ҮӘҚ	«Самұрық-Қазына ұлттық әл-ауқат қоры» АҚ
ҰТО	Қазақстан Республикасы Үкіметінің және Ұлттық Банкінің жанындағы Ұлттық Талдамалық Орталық
БААЖ	Қазақстан Республикасының Банкаралық ақша аудару жүйесі
БҚН	бағалы қағаздар нарығы
КАСЕ	«Қазақстан қор биржасы» АҚ
ҚДКҚ	«Қазақстанның депозиттерге кепілдік беру қоры» АҚ
АӨҚО	«Алматы өңірлік қаржы орталығы» АҚ
ҚИК	«Қазақстан ипотекалық компаниясы» АҚ
ОД	«Бағалы қағаздардың орталық депозитарийі» АҚ
АҚ	акционерлік қоғам
ЕДБ	екінші деңгейдегі банк (банктер)
ЖЗҚ	жинақтаушы зейнетақы қорлары
ТКШ	тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық
ОЭК	отын-энергетикалық кешен
ЖІӨ	Қазақстан Республикасының жалпы ішкі өнімі
МЗ	ақша массасы
ЖСБ	жалпы сыртқы борыш
ТМҚ	тауар-материалдық қорлар
LIBOR	Лондон банкаралық депозит нарығындағы ұсыныстың орташа ставкасы
OIS	overnight interest rate swap
CDS	кредиттік-дефолттық своп (credit default swap)
МБҚ	мемлекеттік эмиссиялық бағалы қағаздар
МЕБҚ	мемлекеттік емес эмиссиялық бағалы қағаздар
ЕТРТ	ең төменгі резервтік талаптар
НТАБ	нақты тиімді айырбастау бағамы
бірлік	бірлік
тг.	теңге
мың	мың
млн.	миллион
млрд.	миллиард